

INTERPRETÁCIA PREKLADU DIELA C. COWELLOVEJ AKO SI VYCVIČIŤ DRAKA

Mária Hrozáňová

Mária Hrozáňová sa narodila v Bratislave a je absolventkou Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v odbore prekladateľstvo a tlmočníctvo, študijný program anglický jazyk a kultúra – nemecký jazyk a kultúra. Za diplomovú prácu jej udelili Cenu rektora Univerzity Komenského. Momentálne sa venuje odbornému prekladu a vyučovaniu oboch vyštudovaných jazykov, v budúcnosti by sa rada zaoberala aj kritikou prekladu.

ÚVOD

V uvedenom príspevku stručne predstavíme autorku Cressidu Cowellovú, jej dielo *Ako si vycvičiť draka* i úspešného slovenského prekladateľa Otakara Kořínka. Priblížime autorkinu i prekladateľovu tvorbu a zaujímavosti z ich osobného života späť so životom profesionálnym.

Druhá kapitola je venovaná menej bežným slovám, ktoré sa vyskytujú v slovenskom preklade. Na overenie znalosti vybraných slov sme pre súčasných detských čitateľov zhotovili dotazník a zrealizovali prieskum. Prinášame v ňom viaceré zaujímavé zistenia a závery.

1 PREDSTAVENIE AUTORKY, KNIHY A PREKLADATEĽA

V úvode našej práce v krátkosti predstavíme britskú autorku Cressidu Cowellovú, jej život, tvorbu a skutočnosti, ktoré ju inšpirovali k napísaniu série vikinských príbehov o drakoch s názvom *How to Train Your Dragon* (v slovenskom preklade *Ako si vycvičiť draka*). Detailnejšie sa pozrieme aj na knihu s rovnomenným názvom, prvotinu série. Na konci tejto kapitoly predstavíme prekladateľa Otakara

Kořínka, jeho vzťah k prekladu detskej literatúry a, samozrejme, k prekladu dračích dobrodružstiev. Rozpracujeme aj informácie z rozhovorov s pánom Kořínkom, ktorý prostredníctvom emailu ochotne odpovedal na naše otázky.

1.1 O autorke Cresside Cowellovej

Cressida Cowellová, označovaná ako „nová hviezda detskej literatúry“ (Amanda Craigová, *The Times*; vlastný preklad), sa narodila 15. apríla 1966 v Londýne, kde aj dnes žije a tvorí. Študovala anglický jazyk na Oxfordskej univerzite a grafický dizajn a ilustráciu na Brightonskej univerzite, vďaka čomu si knihy zo série *Ako si vycvičiť draka* sama ilustruje. Detstvo strávila na malom neobývanom ostrove na západnom pobreží Škótska, ktorý sa stal inšpiráciou pre jej tvorbu. Spájali sa s ním totiž rôzne legendy o drakoch, čo v kombinácii s divočinou, búrlivým počasím a autorkinou predstavivosťou vyústilo do zaujímavých príbehov s ešte zaujímavejšími postavami. Sama autorka tvrdí, že niektoré príbehy písala už ako deväťročná, pričom práve z nich vznikli knihy o Štikútových dobrodružstvách.

Na autorkinej oficiálnej stránke sa uvádza, že má veľmi rada draky, knihy, filmy, hry, lode, more a kreslenie – to všetko sa odzrkadľuje aj v jej „vikinskej“ tvorbe. Úplne prvú knihu vydala vo veku 33 rokov. Prvotina zo série (*How to Train Your Dragon*) vyšla v roku 2003 a zatiaľ posledný príbeh, šestnásty v poradí, v roku 2015 (*A Journal for Heroes*).

Vydavateľstvo Slovart ako posledné tituly v slovenskom preklade vydalo v rokoch 2015 a 2016 nasledujúce knihy: ôsmy príbeh z dračej série *Ako zlomiť dračie srdce* (*How to Break a Dragon's Heart*), deviate pokračovanie *Ako ukradnúť dračí meč* (*How to Steal a Dragon's Sword*) či desiaty príbeh *Ako sa zmocniť dračieho drahokamu* (*How to Seize a Dragon's Jewel*). Na ďalšie dva sa podľa slov prekladateľa O. Kořínka môžeme tešiť tento rok.

Na literárnom festivale *Hay Festival of the Arts* vyzdvihli Cowellovej rozprávačské umenie a označili ju za majsterku v rozprávaní príbehov. Celá séria kníh o drakoch je premysleným posolstvom o inakosti, ktoré deti učí, aby boli sami sebou, a nie vernou kópiou rodičov či kohokoľvek iného. Práve táto myšlienka sa zrkadlí v postave Štikúta.

Okrem úspešnej dračej série zostavila autorka aj obrázkové knihy o Emily Brownovej, ktoré doposiaľ do slovenčiny preložené neboli (v zátvorke preto uvádzame vlastný preklad), v zahraničí však zožali veľký úspech. Patria sem napr. *That Rabbit Belongs to Emily Brown* (*Ten zajko patrí Emily Brownovej*), *Emily Brown and the Thing* (*Emily Brownová a vec*) a *Emily Brown and the Elephant Emergency* (*Emily Brownová a záchrana sloníka*) určené deťom v predškolskom veku. Práve za prvé zo spomínaných diel získala Cressida Cowellová v roku 2006

cenu Nestlé za detskú literatúru v kategórii 0 – 5 rokov. Už z pútavých názvov je zrejmé, že aj knihy *Little Bo Peep's Troublesome Sheep (Malá Kukačka a jej nebezpečná ovečka)* či *What Shall We Do with the Boo-Hoo Baby (Čo robiť s uplakaným bábom?)* napísala pre mladších „čitateľov“.

Na námet knihy *Ako si vycvičiť draka* natočil tvorivý kolektív pod vedením režiséra Deana DeBloisa aj dva filmy s rovnomenným názvom a premiéra tretieho pokračovania je naplánovaná na rok 2018. Na motív filmu neskôr, v roku 2012, vznikol aj televízny seriál *Ako vycvičiť drakov (Dragons: Riders of Berk)*.

1.2 O knihe *Ako si vycvičiť draka*

Ako si vycvičiť draka je príbeh jedenásťročného syna náčelníka kmeňa Chlpatých chuligánov, Štikúta Strašného Štukovca III., a jeho premeny z obyčajného chlapca na skutočného hrdinu. S rovesníkmi má za úlohu chytiť a vycvičiť drakov – bez nich sa totiž nemôžu stať plnohodnotnými členmi kmeňa.

Výprava do jaskyne plnej drakov je však náročnejšia, ako chlapci predpokladali. Situáciu sťažuje aj vzájomná rivalita a neustále súperenie. Štikútove pochybnosti sa prehľbia, keď sa mu podarí uloviť najmenšieho, najobyčajnejšieho a najnezaujatejšieho draka, ktorý mu tréning vôbec neuľahčuje. V deň dračích skúšok však všetci chlapci zlyhajú a musia navždy opustiť domovinu. Kúsok za dedinou sa ale zo zimmého spánku prebudia dva obrovské morské draky, čo im dá šancu zabojovať. Ak drakov porazia, budú môcť v dedine zostať.

Štikút, síce nevelmi silný, zato múdry a vynaliezavý, sa tajným pozorovaním drakov ako jediný naučil hovoriť ich jazykom, dračtinou, preto sa s morským drakom mohol ísť rozprávať iba on. Vymyslel prefikovaný plán, spojil sa s ostatnými rovesníkmi a obrovských drakov nakoniec spoločnými silami porazili.

Vďaka hrdinskému činu, aký kmeň Chlpatých chuligánov predtým nezažil, Štikút zachránil celú dedinu pred smrťou a stal sa skutočným hrdinom. Prepísal tak históriu kmeňa a začal novú kapitolu v súžití s drakmi.

Zaujímavé sú v príbehu už samotné mená postáv, ktoré prezrádzajú vlastnosti jednotlivých hrdinov, čo robí príbeh pre čitateľa pútavejším.

Príbeh vyšiel prvýkrát v roku 2003 a je venovaný deťom od osem rokov. Práve v hlavnom hrdinovi vidí detský čitateľ vzor, v konečnom dôsledku aj samého seba a obdivuje jeho vynaliezavosť. Autorka chcela vytvoriť postavu chlapca, pre ktorého je ťažké zapadnúť do kolektívu a splniť otcove predstavy o živote. Nakoniec však pochopí, že môže byť prijatý taký, aký v skutočnosti je.

Nielen podľa novín *Independent on Sunday* je kniha plná vtipu, zábavných obrázkov, dramatických scén a paralelu autorkinho vzťahu s otcom možno vidieť vo vzťahu Štikúta s jeho otcom Chladnobrvom. Sama autorka sa vyjadrila, že

otec bol pre ňu autoritou, tak ako Chladnobrv pre Štikúta. Vlastnosťami si neboli podobní, ale ich vzťah bol láskyplný.

Po prečítaní predstavovanej knihy nám nezostáva iné, ako iba súhlasiť s názorom editorky detskej literatúry pre *Guardian* Julie Eccleshareovej: „Ak ste ešte neobjavili Štikúta, prichádzate o jeden z najlepších vynálezov modernej detskej literatúry“ (vlastný preklad).

1.3 O prekladateľovi Otakarovi Kořínkovi

Otakar Kořínek sa narodil 21. mája 1946 v Piešťanoch. V tomto meste zmaturoval na strednej všeobecno-vzdelávacej škole a v štúdiu pokračoval na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Najprv sa právu venoval aj pracovne, v roku 1985 sa však rozhodol zamerať na novinárčinu a preklad.

Prekladá nielen súčasné, ale aj klasické diela spisovateľov z anglického jazyka, ktorý sa učil ako samouk a badateľne sa zlepšil počas sedemročného pobytu vo Washingtone. Zo začiatku prekladal texty do novín a časopisov. Prvými knižnými prekladmi boli detektívne romány amerického spisovateľa Rossa Macdonalda. Okrem románov však preložil aj knižné eseje či divadelné hry a za mnohé preklady získal významné ocenenia. Na otázku, ktoré z ocenení si z pohľadu prekladateľa, alebo naopak, spisovateľa, váži najviac, nám prostredníctvom emailu odpovedá: „*Ťažko robiť rebríček, vždy to poteší, lebo je tu vedomie, že si Vašu prácu niekto všimol. Ale ak už, tak zrejme tri Hollého ceny.*“

V rozhovore s Evou Bubnášovou pre *Knižnú revue* (2. vyd., 2014) O. Kořínek priznáva, že preklad sa stal alternatívnym riešením po tom, ako ho neprijali na štúdium klavíra. Jazyky však vždy obľuboval, a tak zobral osud do vlastných rúk, preložil knihu Agathy Christie *Vražda na golfovom ihrisku* a odniesol ju do vydavateľstva so záujmom o jej vydanie. Konkrétne toto dielo mu nevydali, ponúkli mu však iné, a tým knižne debutoval.

Preklad označuje za interpretačné umenie a napriek absencii akademického prekladateľského vzdelania sa cíti prekladateľsky vzdelaný. Počas svojich „interpretačných“ začiatkov trávil veľa času s Blahoslavom Hečkom. Práve on mu dal mnoho cenných rád a bol mu vzácnym učiteľom. Prekladateľ spomína aj na zásahy redaktorov a redaktoriek, ktoré sa spočiatku učil naspamäť. Časom sa tak naučil skutočne veľa aj bez toho, aby absolvoval štúdium prekladateľstva. Spomína však aj ďalšiu fázu prekladateľskej kariéry: „*Potom som už nesprávne zásahy ignoroval a presadil som si svoje riešenia. Pod prekladom je napokon podpísaný prekladateľ.*“

Čo sa týka série *Ako si vycvičiť draka*, všetky príbehy, ktoré doposiaľ vyšli v slovenčine, preložil O. Kořínek. Považuje ich za výborne napísané a každý príbeh

prekladal s radosťou. S jeho názorom na detskú literatúru môžeme len súhlasiť: „*Detskú literatúru mám veľmi rád, je to vstup detí do sveta literatúry, a preto by to malo byť preložené čo najlepšie, aby to malého, resp. mladého čitateľa ťahalo a takto si vytvoril vzťah k literatúre ako takej.*“ Podobnú myšlienku sme rozpracovali v našej bakalárskej práci.

Otakar Kořínek preložil okrem spomínaných dračích príbehov napríklad diela J. Londona, G. B. Shawa, M. Twaina, ale aj slávnu trilógiu J. R. R. Tolkiena Pán prsteňov. Jej preklad na Slovensku rozpútal mnohé diskusie ohľadom prekladu vlastných mien. Čitateľ podľa všetkého očakával, že prekladateľ tieto mená iba poslovenčí, O. Kořínek však považuje slovenčinu za svojbytný jazyk a reaguje slovami: „*Prečo by som to však mal urobiť?*“ Za svojimi prekladateľskými riešeniami si stojí, ale na druhej strane priznáva, že tak, ako sa môže pomýliť klavirista počas dlhšieho koncertu, môže sa pomýliť aj prekladateľ pri výbere prekladateľského riešenia. „*V drakovi by som zrejme nemienil nič konkrétne, ale keď si človek číta svoje preklady neskôr, vždy si hovorí – toto som mohol urobiť inak.*“

Na záver ešte dodáme, že pán Kořínek je nielen prekladateľom, ale aj spisovateľom. Je autorom diel ako napr. *Človek a múza (Missa solemnis)* (1999), *Washington: Sedem rokov v centre moci* (2001), *Pozývaci list 1968* (2006) a v tomto roku mu vyšla nová kniha *Beethoven a múza*.

2 MENEJ BEŽNÉ VÝRAZY V PREKLADE

Preklad knihy *Ako si vycvičiť draka* obsahuje viaceré výrazy, ktoré sa z bežnej slovnej zásoby pomaly vytrácajú a nahrádzajú ich iné synonymá. Je prirodzené, keď čitateľ pri čítaní natrafí aj na slová, ktoré nepozná, niekedy je to dokonca prospešné z hľadiska rozvíjania slovnej zásoby, čo je výrazným pozitívom čítania v materinskom jazyku. Môže však nastať situácia, keď má výskyt takýchto slov práve opačný efekt, čo môže vyústiť do neporozumenia a následnej straty záujmu o dané dielo či literatúru ako takú.

Dovolili sme si preto v rámci tejto problematiky zrealizovať prieskum, ktorý v nasledujúcej kapitole bližšie predstavíme.

2.1 Prieskum

Na základe spomínaných informácií sme sa rozhodli urobiť prieskum, aby sme zistili, ako takéto diela, resp. konkrétne slová, vnímajú detskí čitatelia, ktorým je príbeh určený. Dotazník sme zostavili a predložili respondentom. Následne sme zozbierali údaje, ktoré sme nakoniec roztriedili a vyhodnotili.

2.1.1 Ciel' prieskumu

Hlavným cieľom nášho prieskumu bolo zistiť, či detskí čitatelia rozumejú uvedeným slovám v materinskom jazyku, tak izolovane (Úloha č. 2), ako aj v kontexte (Úloha č. 3), a teda či sú takéto slová v kontexte knihy *Ako si vycvičiť draka* vhodné.

Úlohou prieskumu bolo potvrdiť či vyvrátiť stanovené hypotézy.

2.1.2 Hypotézy

Hypotézy (H) sme stanovili na základe dát zozbieraných porovnávaním originálu a prekladu diela.

H1: Väčšina z uvedených slov nebude súčasťou slovnéj zásoby oslovených žiakov, a teda žiaci význam väčšiny daných slov nebudú poznať.

H2: V určitých prípadoch žiakom na pochopenie významu daného slova pomôže kontext.

2.1.3 Metodika práce

Zber údajov sme vykonávali dotazníkovou formou. Dotazník sme vytvorili samostatne na základe údajov z analyzovanej knihy. Kládli sme dôraz na triediace znaky podľa pohlavia, veku, ročníka a frekvencie čítania kníh v slovenskom jazyku. Dotazník sa skladá z dvoch častí, ktoré sme respondentom predkladali postupne, a obsahuje otvorené aj uzavreté úlohy s možnosťou voľby.

2.1.4 Prieskumná vzorka

Respondentmi boli žiaci troch škôl z mesta Senec vo veku 9 až 12 rokov – teda primárni príjemcovia interpretovaného diela. Konkrétne počty žiakov uvádzame v tabuľke. Súčasťou dotazníka bola aj otázka, ako často čítajú knihy v slovenčine.

Tabuľka č. 1: Triediace znaky

Škola	Počet	Pohlavie Chlapec/ dievča	Vek				Ročník				Čítanie					
			9	10	11	12	3.	4.	5.	6.	A	B	C	D	E	F
Jazyková škola Andantino	17	9/8	3	7	5	2	2	7	5	3	4	7	4	2	0	0
Gymnázium Antona Bernoláka	28	9/19	0	0	18	10	0	0	0	28	4	12	9	3	0	0
Základná škola Mlynská	46	29/17	23	19	4	0	0	46	0	0	14	12	14	6	0	0
Spolu	91	47/44	26	26	27	12	2	53	5	31	22	31	27	11	0	0

Vysvetlivky: A – každý deň, B – často, C – občas, D – málokedy, E – nikdy, F – iné.

Celkovo sme oslovili 91 žiakov, pričom chlapci a dievčatá majú pomerne vyrovnané zastúpenie. Vekovo sa počty taktiež veľmi neodlišujú, azda s výnimkou dvanásťročných žiakov, ktorí počtom 12 tvorili najmenšiu skupinu. Na gymnáziu sme dotazníky predložili žiakom jednej triedy, na základnej škole žiakom dvoch tried a respondenti jazykovej školy predstavujú v tejto kategórii najpestrejší vzorku od tretieho po šiesty ročník.

Viac ako polovica oslovených (53) uviedla, že číta knihy každý deň alebo často, čo je dobrým predpokladom na bohatšiu slovnú zásobu a rovnako na schopnosť vyriešiť zadané dotazníkové úlohy. 27 žiakov označilo možnosť C, a teda čítajú občas, a najmenšiu skupinu (11) tvoria žiaci, ktorí knihy v slovenčine čítajú málokedy. Možnosť „E – nikdy“ neoznačil ani jeden z respondentov a takisto žiaden neuviedol vlastnú odpoveď (F – iné).

2.1.5 Spracovanie a interpretácia výsledkov

Druhá úloha obsahovala 19 výrazov, ktoré by na detského čitateľa mohli pôsobiť rušivo a následne by mu mohli znemožniť či sťažiť pochopenie deja. Zaujímalo nás, koľko z nich poznajú žiaci aj izolovane, bez kontextu. Predpokladali sme, že izolované slová bez uvedenia kontextu bude poznať menej respondentov.

Uvádzame tabuľku s výsledkami.

Tabuľka č. 2: Kolko významov poznali žiaci bez kontextu (k úlohe č. 2)

Počet významov	0	1	2	3	4	5	6	7
Počet žiakov	54	18	7	5	5	1	0	1

Z tabuľky vyplýva, že viac ako polovica žiakov nepoznala význam ani jedného slova. Približne jedna pätina opýtaných správne popísala význam aspoň jedného slova, spolu 17 žiakov dokázalo popísať dve, tri či dokonca štyri z uvedených slov, s ostatnými významami už však mali problémy. Najviac slov (7) zadefinoval jediný respondent, dvanásťročný chlapec, ktorý uviedol, že knihy v slovenčine číta každý deň. Vzhľadom na skutočnosť, že najviac správne zadefinovaných slov bolo sedem, tabuľka neobsahuje informáciu o vyššom počte správnych definícií.

V nasledujúcej tabuľke prinášame konkrétne slová, ktoré boli predmetom skúmania, počet žiakov, ktorí k nim uviedli definíciu (aj nesprávnu), počet správnych definícií, ďalej počet žiakov, ktorí označili možnosť „neviem“ a nakoniec počet respondentov, ktorí označili správnu možnosť v kontexte.

Tabuľka č. 3: Počet žiakov so (ne)správnymi definíciami bez kontextu a v kontexte (k úlohám č. 2 a 3)

Poradové číslo	Slovo	Zadefinovaný význam	Správne zadefinovaný význam	Počet označení „neviem“	Správny význam v kontexte
1	zurvalec	33	19	58	73
2	pozerať úkosom	12	1	79	22
3	plahočiť sa	15	2	76	52
4	zmäkčilosť	23	6	68	54
5	krajnosť	21	9	70	11
6	výžľa	23	3	68	60
7	bradatý (vtíp)	30	11	61	62
8	osihotený	2	1	89	57
9	navidomoči	10	5	81	75
10	prevolávanie	23	3	68	48

11	priehrstie	9	6	82	35
12	koruhva	5	1	86	47
13	omarujúci	7	2	84	66
14	zanešvárený	12	4	79	42
15	zaliečať sa	25	6	66	35
16	rozjatriť	10	2	81	38
17	častovať	13	1	78	44
18	odporúčať sa	38	0	53	40
19	potuteľne	7	0	84	21

Vo všetkých prípadoch prevyšuje počet označení možnosti „neviem“ počet definícií (aj nesprávnych) daného slova. Čo sa týka výberu správneho slova v kontexte, iba pri slovách „zurvalec“ a „bradatý“ (vtip) respondentom kontext pomohol, v ostatných prípadoch, bohužiaľ, nie. Ako najproblematickejšie sa aj po uvedení kontextu ukázali slová „krajnosť“, „potuteľne“, „priehrstie“, „zaliečať sa“ a slovné spojenie „pozerať úkosom“.

Zaujímavé je, že žiaci často definovali slová výrazmi, ktoré sa im na zadané slová podobali, ako napr. „zaliečať sa“ vo význame „liečiť (sa)“ (11 respondentov) či „zaúčať sa“ (6), slovo „prevolávanie“ si spájali až pätnásť žiaci s telefonovaním, definovali ho ako „volať dlho“, „často“ či „opakované“. Slovo „výžľa“, ako vyplýva aj z tabuľky č. 3, definovalo až 23 respondentov, väčšinou však slovom „pes“. Sloveso „častovať“ piati žiaci pochopili ako „niečo často robiť“ a „bradatý vtip“ si rovnaký počet žiakov vysvetlil ako „dlhý“ vtip. Prekvapilo nás, že 6 žiaci si slovo „krajnosť“ spojili s „krajinou či krajom, v ktorom človek vyrastá“, keďže v tomto prípade vidíme iba fonetickú podobnosť slov. Najviac definícií má zvrtné sloveso „odporúčať sa“ – až 30 ráz však nachádzame význam „odporučiť sa niekomu; povedať niekomu, že som dobrý; chváliť seba samého; ponúkať sa“, čo v podstate nie je nesprávne, ale až kontext prezrádza súvislosť s príbehom, a 40 žiakov následne vyberá správnu odpoveď.

Pestrú škálu definícií správnych odpovedí nachádzame hneď pri prvom výraze „zurvalec“. Deti ho opísali ako niekoho „agresívneho, zúrivého, siláka a divocha, ktorý sa rád bije“. Pri slovnom spojení „bradatý vtip“ si 11 respondentov bradu spojilo s niekým starým, a tak označilo vtip za „starý, obohraný, veľakrát povedaný“. Už pred rozdaním dotazníka sme predpokladali, že práve tieto slová budú ľahko pochopiteľné aj bez kontextu práve pre podobnosť s inými slovami.

Hoci viac ako polovica respondentov uvádza, že knihy v slovenčine číta každý deň alebo často, až deväť zo zadaných výrazov zostalo bez správnej definície či s jednou alebo dvoma správnymi vysvetleniami. Konkrétne sú to slová „plahočiť sa“, „osihotený“, „koruhva“, „omarujúci“, „rozjatriť“, „častovať“, „potuteľne“, už spomínané sloveso „odporúčať sa“ a nakoniec slovné spojenie „pozeráť úkosom“.

Z celkového počtu 91 respondentov označilo viac ako 80 z nich pri siedmich slovách možnosť „neviem“. Najproblematickejším bolo prídavné meno „osihotený“ s 89 označeniami „neviem“, ďalej výrazy „koruhva“, „omarujúci“ a „potuteľne“.

Nakoniec uvádzame poslednú tabuľku s počtom správnych odpovedí vybraných na základe kontextu.

Tabuľka č. 4: Počet správnych odpovedí v kontexte (k úlohe č. 3)

Počet správnych odpovedí	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Počet žiakov	0	0	3	1	2	2	4	11	8	10	11	12	8	10	4	4	0	1	0	0

Až 41 opýtaných žiakov neoznačilo viac ako polovicu správnych odpovedí ani v kontexte. Najviac respondentov (12) malo správne 11 odpovedí. Spolu 8 žiakov správne označilo 14 či 15 odpovedí a najlepšie skóre predstavuje 17 správnych odpovedí. Toto skóre dosiahol ten istý chlapec, ktorého sme spomenuli v súvislosti s najvyšším počtom správne zadaných slov.

2.1.6 Zhrnutie výsledkov prieskumu

Hlavným cieľom nášho prieskumu bolo zistiť, či žiaci rozumejú vybraným, nie úplne bežným slovám vyskytujúcim sa v preklade knihy *Ako si vycvičiť draka* a určiť tak ich „vhodnosť“ nielen na základe žiackych definícií, ale aj ich schopnosti určiť význam slova podľa kontextu.

Úlohou prieskumu bolo potvrdiť alebo vyvrátiť hypotézy, ktoré sme si na začiatku stanovili. Prvá hypotéza, že väčšina z uvedených slov nebude súčasťou slovnéj zásoby oslovených žiakov, a teda význam väčšiny daných slov nebudú poznať, sa potvrdila. Rovnako sa prieskumom potvrdila aj druhá hypotéza, že v určitých prípadoch žiakom na pochopenie významu daného slova pomôže práve kontext.

Je samozrejmé, že idiolekt konkrétneho prekladateľa má vplyv na celú jeho prekladateľskú činnosť, preto výber daných slov chápeme. Vo výbere spomínaných slov nachádzame aj pozitíva, keďže slovná zásoba čitateľov sa stretom s ne-

známymi slovami obohacuje. Každý čitateľ sa tak môže dozvedieť niečo nové, rozšíriť si obzory. Dané slová tým majú viac používateľov, čím sa zabezpečí, aby postupne z jazyka „nezmizli“ a aby sa slovenčina zachovala.

Pokladali sme za dôležité opýtať sa na názor na danú problematiku aj prekladateľa O. Kořínka. Ten ochotne odpovedá: „*Literatúra má slúžiť – zjednodušené povedané – na povznesie kultúrnej úrovne čitateľov a aj na rozširovanie slovnnej zásoby čitateľa. Ak niečomu nerozumie, má sa spýtať alebo si to vyhľadať. Po svojom preklade Steinbecka – Hrozno hnevu – som počul výhradu, a nie od laického čitateľa, že to nie je posun vpred, lebo slovná zásoba je taká bohatá, že mladá generácia jej nerozumie. Takú hlúposť som počul málokedy. Znamená to, že obrovsky bohatú Steinbeckovu slovnú zásobu mám prekladať ‚jazykom ulice‘? Nech sa mladá generácia učí. Pri detskej literatúre treba, samozrejme, postupovať opatrnejšie, brať ohľad, že slovná zásoba ešte nie je až taká vyspelá. Ale nemožno prekladať ‚splošteným‘ internetovým jazykom, aký deti načerpávajú. Z dotazníka vyplýva, že deti dosť čítajú – ale otázka je, čo? Ak hlúpe primitívnosti americkej proveniencie, tak im to jazykovo, ani inak, bohviečo nedá. Všeobecne povedané, nadbiehať vkusu recipienta, je scestné. Robia to súkromné televízie – argument, veď takto to ľudia chcú. Žiaľ vidíme to aj vo verejnoprávnej TV a to je už na zamyslenie, lebo tam by nemala byť sledovanosť prioritným kritériom.*“

Veľmi trefnou poznámkou pána Kořínka je poukázanie na skutočnosť vyplývajúcu z dotazníka, a teda, že respondenti veľa čítajú, ale nevieme, čo konkrétne. Dotazníkové zadanie síce znelo „*Knihy v slovenčine čítam...*“ a nasledovali vyššie uvedené možnosti, na konkrétne diela sme sa však nepýtali. Či teda žiaci čítajú pôvodné slovenské príbehy, alebo preklady z rôznych jazykov od rôznych prekladateľov, zostáva otázkou, ktorej zodpovedanie by si vyžadovalo samostatný prieskum. Rovnako sú ovplyvňovaní aj internetom, ktorý v súčasnosti ponúka veľa, a práve pre množstvo informácií je ťažké vyhodnotiť, čo je správne a relevantné.

V každom prípade sa však stotožňujeme s názorom, že na detského čitateľa musíme pri preklade brať ohľad. Či už na vyspelosť jeho slovnnej zásoby alebo obdobie, v ktorom vyrastá, pretože aj to je, chtiac-nechtiac, výrazným vonkajším vplyvom. Prekladateľ tak nesie veľkú zodpovednosť, „*dáva [sa] viesť skôr všeobecným typom textu a vlastným odhadom pre to, čo bude čitateľ považovať za únosné*“ (Vilikovský, 1984, s. 135).

ZÁVER

Náš príspevok sa zaoberal britskou spisovateľkou C. Cowellovou, jej známym dielom *Ako si vycvičiť draka* a významným slovenským prekladateľom O. Kořínkom. Všetky informácie o autorke, diele a prekladateľovi sme zahrnuli do príspevku

preto, aby sa čitateľ oboznámil s pozadím tvorby ako autorky, tak aj prekladateľa, a lepšie tak prenikol do problematiky uvedeného prieskumu.

Preklad knihy *How to Train Your Dragon* je ukážkou profesionálne zvládnu-tého prekladu skúseného prekladateľa, preto bola pre nás práca práve s takým-to kvalitným prekladom veľkou výzvou, vzácnou školou a zároveň ctou. Text sa v slovenskej verzii čítal veľmi ľahko, pôsobil prirodzene a príjemne, vyvolával zaujímavé obrazy a zážitky a okrem toho oceňujeme pestrosť prekladateľských riešení, ktorá je pre preklad príznačná. Väčšinu z prekladateľských problémov sme odhalili až podrobnou komparáciou prekladu s originálom.

V druhej časti príspevku sme sa venovali prieskumu, ktorého hlavným cieľom bolo zistiť, či respondenti rozumejú vybraným výrazom, a určiť tak ich „vhodnosť“ v kontexte dračieho príbehu. Prvá stanovená hypotéza sa týkala znalosti významu slov a predpokladali sme, že žiaci ich nebudú poznať. Druhou hypotézou sme sa domnievali, že práve kontext by mohol žiakom pomôcť odhaliť význam slov. Výsledky potvrdili obe stanovené hypotézy. Na záver prieskumu ponúkame aj pozitíva používania menej bežných výrazov v literatúre pre deti a mládež, ako napríklad možnosť rozširovania slovnej zásoby, a názor prekladateľa O. Kořínka na danú problematiku.

Publikovaný úryvok je iba zlomkom našej diplomovej práce, avšak rozhodli sme sa preň z jednoduchého dôvodu: prináša výsledky z reálnej situácie prekladu detskej literatúry na Slovensku. Určite sa preto potešíme, ak nahliadnete aj do ďalších kapitol našej diplomovej práce s názvom „*Interpretácia prekladu diela C. Cowellovej Ako si vycvičiť draka*“.

PRAMENE

COWELL, C.: *How to Train Your Dragon*. London : Hodder Children's Books, 2003. 227 s.
COWELL, C.: *Ako si vycvičiť draka*. Bratislava : SLOVART, 2006. 221 s.

LITERATÚRA

Cressida Cowell. In: Martinus. Najväčšie internetové kníhkupectvo na Slovensku. [online]. [cit. 2017-02-08]. Dostupné na: <<http://www.martinus.sk/?uMod=list&uTyp=search&uQ=cressida+cowell&c=%C4%8D%C5%A1%C5%A5%C4%8F&uOd=0>>.
Cressida Cowell. [online]. [cit. 2017-02-05]. Dostupné na: <<http://www.cressidacowell.co.uk/>>.
E-mailová komunikácia s prekladateľom Otakarom Kořínkom. [2017-02-07 až 2017-03-28].

Otakar Kořínek. In: Literárne informačné centrum. [online]. [cit. 2017-02-05]. Dostupné na: <<http://www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/otakar-korinek>>.

Pravidlá slovenského pravopisu. 3. vyd. Bratislava : Veda, 2000. [PDF-dokument]. [cit. 2017-02-11].

Slovenské slovníky. In: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV. [online]. [cit. 2017-03-15].

Dostupné na: <<http://slovníky.juls.savba.sk/>>.

VILIKOVSKÝ, J. *Preklad ako tvorba*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1984. 240 s.

RESUMÉ

The paper is aimed at the children's book *How to Train Your Dragon* written by Cressida Cowell and its Slovak translation *Ako si vycvičiť draka* (translated by Otakar Kořínek). The first chapter deals with the basic information about the writer, the book and its translation to provide the reader with the appropriate background to understand the paper. The second chapter is more practical and introduces the research taken at schools in Senec aimed at less common Slovak words used in translation and its results. It answers the questions about whether the students understand the words without and with the context or not. The main aim was to find out whether the words chosen were appropriate for the young readers as the most important recipients.

◆◆◆

Mgr. Mária Hrozáňová

Boldog 85

925 26 Boldog

hrozanova.majka@gmail.com